

**РОЛЬ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ «ПАТЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИ
ДОСЛІДЖЕННЯ» В СИСТЕМІ ОСВІТНО-НАУКОВОЇ
ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ**

Петренко Віталій Олександрович

*доктор технічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та управління проєктами*

*Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Фонарьова Тетяна Анатоліївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності та управління проєктами
Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Основною метою вищої освіти, про що йдеться у Законі України Про вищу освіту, є підготовка «... конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях, ... здобуття особою високого рівня наукових (творчих, мистецьких) професійних і загальних компетентностей, які необхідні для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» [1].

Творчість – це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, винаходи, інженерно – технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості) [2].

Національна доктрина розвитку освіти в Україні передбачає підготовку активних людей, здатних розв'язувати різноманітні проблеми, діяти в нестандартних ситуаціях, творчо мислити і самостійно приймати рішення. Головною метою української системи освіти є створення навчально-виховного середовища, що забезпечує специфічні психолого-педагогічні засоби, які сприяють формуванню у

майбутнього фахівця здібностей, мотивів, знань та вмінь для творчої самореалізації для [3].

В Україні має стверджуватися стратегія прискороного, випереджувального розвитку освіти і науки, фізичних і інтелектуальних, моральних сил особистості, які забезпечують її самоствердження і самореалізацію. Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчитися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадян суспільства [4].

Здатність створювати нові знання, технології, процеси, можливість доступу до нових знань і їх ефективного комерційного використання – все це основоположні елементи управління інтелектуальним капіталом в контексті інноваційного розвитку економіки України, особливо в умовах нестабільності й ризиків війни та повоєнного періоду.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки зазначено, що «негативна тенденція у підготовці наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти посилюється тим, що відсоток тих, хто закінчує аспірантуру і докторантуру із захистом дисертації, дуже малий – у 2019 р. він становив 26,9 % та 30,3 %. Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) з 2010 р. по 2018 р. зменшилася на 30,3 %. Водночас, з тим кількістю захищених дисертацій доктора наук, навпаки, збільшилася на 45,4 %, у сукупності із наведеним вище це говорить про низьку зацікавленість науково-педагогічних працівників саме у навчанні у докторантурі, яке передбачає обмежені можливості до викладання, роботи за сумісництвом тощо» [5, с. 20].

В умовах сьогодення та стрімкого розвитку науки і техніки неможливо обійтися без аналізу науково-технічної інформації при створенні нових інноваційних зразків техніки, технологій або матеріалів, які були б конкурентоздатними на ринку.

Як зазначає науковець С.Г. Гордієнко, «...спочатку просто існує інформація як певна непізнана, чи пізнана характеристика матерії та енергії; в результаті специфічної розумової людської діяльності з пізнання інформації з'являються відомості; останні мають бути класифіковані і створювати інформаційні масиви; інноваційна діяльність з інформаційними масивами створює якісно нові знання; інформаційні масиви з якісно нових знань є ресурсами; інформаційні ресурси мають свою вартість; від ціни інформаційних ресурсів залежить система їх захисту і способи комерціалізації; інформаційні ресурси при набутті власника стають об'єктами інтелектуальної власності; об'єкти інтелектуальної власності підлягають як неюрисдикційному так і юрисдикційному захисту [6, с. 246].

Навчальна дисципліна «Патентно-інформаційні дослідження» є обов'язковою дисципліною здобувачів вищої освіти третього освітнього рівня (доктор філософії) і входить до циклу загальної підготовки в Інституті промислових та бізнес технологій Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро.

Метою навчальної дисципліни є підготовка та залучення аспірантів до набуття додаткових специфічних знань щодо сутності патентної документації в сфері створення об'єктів промислової власності та набуття прав на них на рівні винаходів, корисних моделей, промислових зразків, необхідних майбутнім докторам філософії у подальшій професійній діяльності як для технічних спеціальностей, так і для спеціальностей з управління та економіки.

В результаті вивчення дисципліни аспірант повинен знати: методологію і методику наукових досліджень; перелік та класифікацію об'єктів, що охороняються патентним правом; умови надання державної правової охорони об'єктам промислової власності; структуру державної системи правової охорони інтелектуальної власності взагалі і зокрема промислової власності; особливості використання об'єктів, що охороняються патентним правом; чинне законодавство України в галузі охорони прав на об'єкти промислової власності (включаючи міжнародні угоди); особливості одержання охорони на окремі об'єкти промислової власності в Україні та за кордоном; зміст і суть патентної інформації і видів патентної документації; основні правила оформлення патентної документації.

Практичним результатом опанування дисципліни є вміння: формулювати мету і завдання дослідження; визначати об'єкти і суб'єкти патентного права; володіти і вільно орієнтуватися в патентній документації; практично застосовувати чинне законодавство України та міжнародні угоди в галузі охорони прав на об'єкти промислової власності; легко і швидко знаходити необхідну патентну інформацію; коректно використовувати сучасні інформаційні технології у патентно-інформаційній діяльності; складати звіт про патентні дослідження з висновками про рівень техніки чи технології (виробництва або управління).

Швидкі зміни, які відбуваються у суспільстві, технологіях, знаннях, вимагатимуть у майбутньому від фахівців здатності до пристосування, опанування нових навичок, професій, креативності. У майбутніх структурах освітніх програм найбільш актуальним є набуття універсальних компетентностей: вміння вчитися, опрацьовувати інформацію, швидко опановувати нові технології, здатність до критичного мислення та креативного підходу до завдань. Актуальності набувають також навички системного мислення, програмування, міжгалузевої комунікації, вміння працювати в умовах невизначеності,

мультикультурність і володіння декількома мовами, екологічність мислення, мультифункціональність. Висока складність завдань майбутнього потребує від фахівців вміння концентруватися, управляти власними емоціями, підтримувати розумову та фізичну працездатність, планувати навантаження [5, с. 30].

Підсумовуючи слід зазначити, що потрібно оновлювати методологію організації навчального процесу для аспірантів закладів вищої освіти відповідно до європейських стандартів, застосовувати як традиційні, так і інноваційні методики навчання для формування у аспірантів ключових компетентностей, професійних умінь вирішення проблемних ситуацій, їхньої готовності оперативно приймати виважені рішення в ризикових та надзвичайних ситуаціях, їх здатності до саморозвитку та самореалізації.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення 19.08.24).

2. Творчість.

URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>. (дата звернення 19.08.24).

3. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення 20.08.24).

4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. : Указ Президента України від 5.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. МОН. Київ, 2020. 71 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення 20.08.24).

6. Гордієнко, С. Г. Методика створення системи знань про інтелектуальну власність. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 26 квітня 2022 р.). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського. С. 244-250.